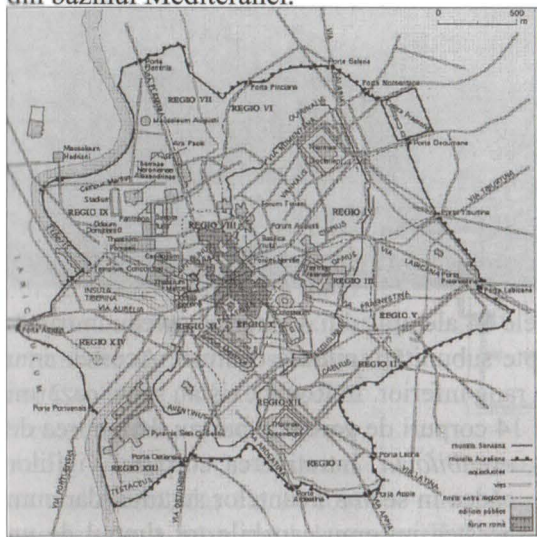

ORGANIZAREA VIGILIILOR ROMEI IMPERIALE ȘI CAZĂRMILE ACESTORA

Locotenent-colonel drd. Cătălin Eftene

Inițial, o așezare obscură pe malurile Tibrului, Roma, s-a transformat în decurs de câteva secole, grație unui destin de excepție, în cea mai mare putere politică din bazinul Mediteranei.

În pofida creșterii populației, într-o primă etapă după războaiele punice și apoi la finalul războaielor civile de la sfârșitul Republicii, structurile administrative ale marelui oraș, devin învechite și neadaptate noilor realități socio-politice. De aceea, printr-un proces extraordinar de reformă, Augustus modifică radical aceste structuri. În anul 7 î.Hr. el împarte teritoriul urban în 14 departamente sau *regiones*. Aceste sectoare aveau suprafețe inegale, de la 240 la 4000 de ha, iar nouă dintre acestea, se aflau în exteriorul incintei sacre, *pomerium*.

Aceste regiuni erau conduse de către magistrați aleși dintre praetori, tribuni ai plebei și edili. La rândul lor, departamentele erau împărțite în cartiere sau *vici*, al căror număr a variat de-a lungul timpului. Administrația orașului cade în sarcina unui prefect de rang senatorial, secondat de curatori, a căror responsabilitate o constituiau apeductele, lucrările publice, edificiile sacre, vadul și malurile Tibrului și străzile. De exemplu, pe timpul împăratului Constantin cel Mare (306—337), capitala Imperiului Roman, avea următoarea structură urbană: 14 regiuni, 423 de cartiere, 37 de porți, 29 de străzi mari și străzi secundare, 322 încrucișări de drumuri, 25 de căi de acces suburbane, 9 poduri, 12 piețe, 4 cazărmi de gladiatori, 20 de cazărmi pentru trupele din garnizoană (cohortele praetoriene, cele urbane și cele ale vigiliilor), 1790 *domus*, 46603 *insulae*. În privința alimentării cu apă, marele oraș, cu aproximativ un milion de locuitori, dispunea de peste 1300 de fântâni, 11 apeducte

și 15 fântâni monumentale. Începând cu domnia lui Tiberius (14-37 d.Hr.), cohortele urbane, create în jurul anului 13 î.Hr. cu rol de poliție diurnă, sunt puse sub ordinele prefectului Romei și sunt cazate la un loc cu gărzile praetoriene, într-o cazarmă special construită pe colina Viminal.

În scopul luptei contra incendiilor și pentru asigurarea ordinii publice pe timp de noapte, Augustus înființează cohortele vigile. Create în anul 22 î.Hr., ca trupe permanente, cu misiunea

de a acționa în interiorul orașului, după anul 6 d.Hr., acestea se reorganizează, ajungând la un efectiv de 7000 de oameni, exclusiv liberiți. Această structură, împărțită în șapte cohorte (batalioane), se afla sub comanda prefectului vigiliilor, înalt ofițer provenit din ordinul ecvestru. Fiecare cohortă avea ca

raion de intervenție două regiuni din cele 14 ale orașului. Cohortele aveau în frunte un tribun și erau compuse din câte șapte subunități, numite centurii. Acestea erau conduse de către un centurion, ofițer cu rang inferior. În Roma existau șapte cazărmi principale numite *stationes* sau stații și 14 corpuri de gardă ce purtau denumirea de

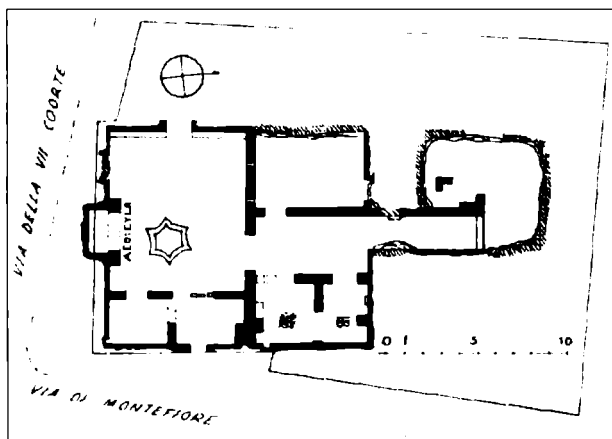
excubitoria. Întreținerea corpului vigiliilor cădea în seama finanțelor statului, dar cum acestea nu erau capabile tot timpul de un asemenea efort, în anul 24 d. Hr., printr-o lege specială, a fost instituită o taxă de 5 % din vânzarea sclavilor. La reorganizarea operată de către împăratul Septimius Severus (193-211), la începutul domniei sale, deși efectivele celorlalte unități din capitala imperiului se măresc, cele ale geniștilor-pompieri rămân constante (7 cohorte a câte 1000 de militari). Măsura înființării corpului de pompieri, combinată cu impunerea unor reguli de urbanism și de prevenire, a făcut ca incendiile să nu mai producă pagube catastrofale, ca cele

rezultate în urma cumplitului foc ce a devastat Roma în vara anului 64 d.Hr. După construcția forului ce-i poartă numele, împăratul Augustus a protejat templul lui Marte Răzbnătorul, cu un imens zid ce avea rolul de a-l feri de primejdia flăcărilor.

Totuși, orașul a suferit de pe urma câtorva mari incendii: pe timpul lui Titus, sub Commodus, Severus Alexander sau Carinus. Săpăturile arheologice efectuate în cartierul roman Trastevere, între anii 1866-1867, au scos la iveală un excubitorium aparținând celei de-a VII-a cohorte de vigili (intersecția străzilor Via Montefiore și Via della Settima Coorte). Clădirea respectivă, a fost construită în anii domniei împăratului Hadrian (117-138), fiind completată cu un altar ridicat pe timpul lui Septimius Severus (193-211). A fost pusă în evidență o fântână hexagonală, înconjurată de mozaic bicolor (alb și negru) cu scene marine. Același tip de scene decorau pereții interiori ai respectivului corp de gardă

Au fost descoperite mesaje tip graffiti, scrise de către soldații vigili, date între anii 215-245 d.Hr. Unele sunt mesaje de salut (*salvis commanipulis*), altele pentru binele suveranului (*salvo domino nostro*) sau chiar de schimbare a turei de serviciu din motive de oboseală (*lassus sum, successorem dute*). Astăzi, aceste scrieri nu mai există, dar ele au fost

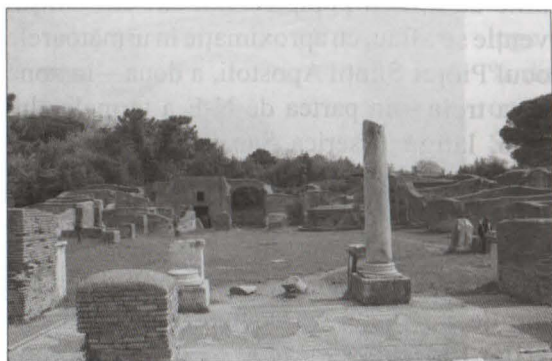
înregistrate la momentul descoperirii. Din păcate, acest corp de gardă, reprezintă singurul vestigiu ce ne mai aduce aminte de anticii pompieri militari din Orașul Etern. Celelalte sedii de unități de intervenție se aflau, cu aproximație în următoarele locuri din Roma: prima cohortă—pe locul Pieței Sfinții Apostoli, a doua—în zona limitrofă a Pieței Vittorio Emmanuelle, a treia—în partea de N-E a termelor lui Dioclețian, a patra—pe Colina Aventino, lângă Biserica San Saba, a cincea—identificată și explorată lângă Biserica San Stefano Rotondo (Cellimontana), a șasea—la picioarele colinei Capitoliului (Piazza della Consolazione), iar sediul celui de-al șaptelea batalion nu a fost identificat. (conform "I Pompieri nella storia", din volumul "I Vigili del Fuoco al servizio del paese 50 anni di attività del Corpo Nazionale 1941-1991", editat de Serviciul de Documentare și Relații Publice al Corpului Național al Pompierilor Italiani).

O altă unitate aparținând de corpul de vigili din Roma, a fost scoasă la iveală în Ostia, cu ocazia săpăturilor dintre anii 1888-1889, săpături arheologice conduse

de către profesorul Rodolfo Lanciani. Acestea au fost continuate de Vaglieri (1911-1912) și de către Zevi (1964). Militarii detașați în această cazarmă aveau importanța misiune de a păzi uriașele depozite din Ostia și instalațiile portuare. Inițial, staționarea era temporară, pe o perioadă de patru luni, cu timpul permanentizându-se. Detașamentul respectiv era compus din patru centurii, cu un efectiv de 320 de oameni. La începutul secolului III d.Hr, pe timpul lui Septimius Severus, numărul a fost dublat: 320 de militari staționau în Ostia, iar alți 320 în marele port al lui Traian. Descoperirile au relevat faptul că, stația de pompieri ostiensă a fost ridicată în timpul lui Domitian (81-96 d.Hr.), fiind refăcută complet la sfârșitul domniei lui Hadrian, în *opus latericium*.

S-au păstrat foarte bine rezervoarele de apă din preajma porții principale, latrinele soldaților, o mare latrină cu un altar dedicat zeiței Fortuna, diverse încăperi și Augusteum-ul. Soldații erau cazați în camerele din jurul porticului și la primul etaj, iar ofițerii acestora, se pare că locuiau în încăperile din partea de est a cazarmii.

Augusteum-ul (locul unde se celebra cultul împăraților) se află în partea de vest și se deschide larg spre platoul unității, fiind compus dintr-o *cella* rectangulară, în fața căreia se găsește vestibulul sau *pronaosul*. Pe podeaua pronaosului, construit în timpul Severilor, există un uriaș mozaic alb-negru, reprezentând sacrificarea unui taur de către *victimarii* (preoți

asimilați ca subofițeri în armata romană). În acest spațiu sacru, din loc în loc, se află altare dedicate împăraților (Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Lucius Verus, Septimius Severus, Caracalla, Gordianus). Cultul imperial a fost relansat de către Severus, într-o direcție absolutistă, astfel încât cultul împăraților vii este pronunțat mai solidar cu cel al suveranilor dispăruți. De aceea, în

cazarma de la Ostia Septimius Severus își are monumentul comemorativ alături de cele ale antecesorilor săi răposați (după Le Glay, Le Bohec și Voisin).

Enciclopedia civilizației romane—Editura științifică și enciclopedică, București 1982

Istorie romană—Marcel Le Glay, Yann Le Bohec, Jean-Louis Voisin, Editura Historia, București 2007

Istoria Romei până la domnia lui Constantin—ediția a 3-a, M. Cary, H.H. Scullard, București 2008

Roma—Jean-Noel Robert, Editura All, București 2007

Mari incendii urbane—Aurel Udor, Cătălin Eftene, Orlando Șchiopu, Editura DBH, București 2008

Foto: Cătălin Eftene

SUMMARY

Initially an obscure settlement on the borders of the Tibru river, Rome managed to turn into one of the most important political powers of the Mediteranean area. With the population growth, and mainly after the Punic wars and by the end of the civil wars at the end of the Republic, the administrative structures of the great town became obsolete, unadjusted to the new social and political realities. Therefore, by important reforms, Augustus modified these structures radically. In the 7th year B.C. he divided the urban territory in 14 departments or regiones. The fight against fire was an important part of the Roman urban activities, and the article presents aspects of their organization as well as some of the events recorded by history.